

O OBRTI V ŠKOFJI LOKI V SREDNJEM VEKU

Vse do 13. stoletja o mestnih loških obrtnikih ni v virih nič slišati. Na prvo večjo vest naletimo leta 1265, ko so nekateri Ločani prosili freisinškega škofa Konrada, naj jim podeli nekaj zemlje v užitek, češ da zaradi pomanjkanja obdelovalnih površin trpe škodo pri poljedelstvu, kar vpliva tudi na dohodke zemljiškega gospoda. Na podlagi prošnje je škof razdelil tri grunte, ki so ležali v bližini Škofje Loke. Med drugimi so dobili po dve njivi mesarja Ulrik in Gotfrid, kovača Bernhard in Wulfing (Wlfing) in krznar Cubelin.¹ Iz listine torej izvemo, da je bilo tedaj v Loki zelo razgibano obrtniško življenje, da pa so se obrtniki tako močno ukvarjali s poljedelstvom, da jim je šele to zavarovalo gospodarski obstoj.

Vodna sila, ki je ima Loka na pretek, je že zgodaj narekovala dvig raznih obrti, ki so se ob njej razvijale. Zelo živahno je bilo tod *mlinarstvo*. Večina loških mlinov je ležala ob Selščici. Krevsov mlin je bil v obratu najmanj od leta 1291 dalje. Urbar iz tega leta ga označuje kot grajski mlin (fron mul), ki ga pa gospostvo ni uporabljalo v lastni režiji, na kar kažejo dajatve od mlina, ki niso bile majhne (letno po 23 mernikov pšenice, prav toliko rži in 162 mernikov mešanega žita).² Leta 1501 ga je imel pod enakimi pogoji v najemu Andre Zelle.³ Kazno je, da ni bil nič mlajši mlin pod Kamnitim mostom, ki ga srečamo v virih prvič 1509, ko ga je imel v posesti Dietrich Prenner. Kasneje sta imela mlin v lasti beljaška meščana Henrik Schralle in njegov sin Berhtolt, ki sta ga 1357 prodala freisinškemu škofu za lepo vsoto 30 oglejskih mark.⁴ Verjetno je ta mlin istoveten s tistim, ki ga je škof Albrecht še isto leto zastavil Marjeti in njeni hčeri Suzani proti pravici do odkupa.⁵ V kasnejših letih je bil mlin v posesti nunskega samostana. Mimo teh dveh mlinov sta ležala v Loki ob Selščici še dva mlina, ki ju omenja fevdna knjiga okrog 1392, a je vsaj eden dosti starejši; ta je bil v obratu že 1291, ko je zemljiško gospostvo prejelo od njega letno dajatev po dve marki.⁶ Eden teh mlinov je ležal na prostoru današnje tovarne klobukov, drugi je bil na Studencu tik suškega mostu. Oba mlina je zemljiško gospostvo dajalo v fevd. Okrog 1392 ju je imel v fevdu freisinški ministerial Janž Loški; za njim sta podedovala omenjeni fevd njegova sinova Melhior in Baltazar, kasneje za njima njuna nečakinja Ana, vdova po Haidenreihu Verberju.⁷ Ta je mlin prodala freisinškemu škofu Janezu.⁸ Do leta 1522 je prišel v zemljiškokosposko last tudi mlin na Studencu, ki ga je imel pred tem znameniti loški meščan Volbenk Schwarz.⁹ Oba mlina je gospostvo odslej dajalo posameznikom v najem proti določenemu plačilu. Prav tako srečamo v fevdni knjigi leta 1392 tudi mlin ob Poljanščici, ki je še danes v obratu. Tedaj ga je imel v fevdu loški meščan Janž Bischof.¹⁰ V urbarjih se ta mlin omenja šele od začetka 16. stoletja dalje.

Do leta 1501 sta zrastle v Loki tudi dve žagi. Ena je ležala ob mlinu pri Poljanščici, drugo manjšo pa je imel tedaj v posesti Naglitsch.¹¹

Že zgodaj je bilo v Loki razvito *kovaštvo*, na kar kaže ne samo zgoraj omenjena listina iz 1263, ampak tudi urbar iz 1291, kjer je omenjen kovač Choepelinus s kovačnico (fabrica), ki se je pa bavil tudi z obdelovanjem zemlje, saj je imel cel grunt, imenovan Smidhueb.¹² Srednjeveški viri ne omogočajo točneje lokalizirati loških kovačij. Po podatku iz 1501 je ena izmed njih tedaj ležala pri mlinu ob Poljanščici.¹³ Leta 1514 je bila ta kovačija po povodnji toliko poškodovana, da ni bila v obratu, vendar je bila naslednjega leta spet obnovljena.¹⁴ Ker se kova-

ška obrt tedaj še ni cepila na razne samostojne veje, so se loški kovači tedanjega časa ukvarjali tudi z izdelovanjem žebeljev, po katerih je bilo povpraševanje v mestu in na podeželju, kjer so tedaj gradili večinoma lesena poslopja. Od sredine 14. stoletja dalje kovači niso bili v zadregi za železo, s katerim so jih dotlej skromno oskrbovali med drugim tudi okoliški kmetje; odslej so imeli v bližnjih Železnikih močan vir oskrbe s surovino.¹⁵ Iz vrst loških kovačev so bili vsekakor obrtniki, ki jih je za ustrezna dela pritegovalo gospostvo pri opravilih na gospodarskih zgradbah; iz rok domačih obrtnikov so verjetno v glavnem potekali predmeti, ki so jih pri tem uporabljali (n. pr. želji, železno okovje ipd.).¹⁶

Še v teku 15. stoletja se je spričo močno razvite kovaške obrti v Loki začelo pojavljati tudi *fužinarstvo*, na kar je brez dvoma vplival vzgled iz Železnikov, s katerimi so bili posamezni Ločani tesno povezani. Da je bila Loka privlačna tudi za železnikarske fužinarje, dokazuje primer sinu železnikarskega fužinarja Jacomata-Niclasa, ki je bil obenem železnikarski fužinar in loški meščan (1405).¹⁷ Od druge polovice 15. stoletja dalje se omenjata v Loki na nekaj mestih dve fužini (kladivi); verjetno gre v vseh teh primerih za iste objekte, ki so stali ob Selščici v Podnu pri Loki. Na omembo prvih loških fužin naletimo v virih malo pred 1478; tedaj je namreč prosil neki Ozbold freisinškega škofa Siksta za dve fužini (hamer), ki sta bili že takrat označeni kot stari.¹⁸ Do 1488 je pripadala ena cajnarica v Podnu celjskemu padarju Juriju Pauernfeindu in njegovi ženi Gertrudi; takrat je namreč ta obrat pridobil Jurij Sigesdorf po zamenjavi za hišo in vrt v Loki.¹⁹ Drugo cajnarico je imel tedaj v posesti Peter Larensakh.²⁰ Obe cajnarici sta bili še leta 1501 v rokah istih dveh posestnikov.²¹ Medtem ko je rodbina Sigesdorf cajnarico obdržala še dalje skozi desetletja, je Larensakhova fužina prehajala iz rok v roke. Iz listine z dne 21. aprila 1507 (DAS) je razvidno, da sta jo izročila Peter Wretscha in njegova žena Urša svojemu zetu, loškemu meščanu Wolfgangu Zangklu. Sodeč po notici iz 1514 sta bili tedaj obe fužini v posesti Sigesdorfov. Zaradi škode, ki

Notranjščina Bičkove kovačnice v Skofji Loki. (Po originalu v loškem muzeju.)

jo je tedaj fužinam povzročila povodenj, je škof namreč dovolil, da so Sigesdorfi plačali letni prispevek namesto od obeh obratov le od ene fužine. Plačilo v naslednjem letu dokazuje, da sta tedaj delali spet obe fužini.²² Do leta 1540 je zrasla tod še ena cajnarica, kot je razbrati iz fevdne knjige, po kateri je imel dve cajnarici v Podnu v fevdu Sigesdorf, medtem ko je tretja pripadala Valentinu Nagelschmidu.²³

Razvoj fužinarstva v Loki vsekakor ni mogel biti po godu železnikarskim fužinarjem. Mogoče meri na Železnikarje notica iz 1487, ki govori o sporih, nastalih v zvezi z zgoraj omenjenima fužinama. Škof Sikst je tedaj izrazil željo, da zasliši sam ali preko svojih svetovalcev obe strani.²⁴ Značilen je sporazum iz naslednjega leta, o čemer smo v Loških razgledih že brali. S tem sporazumom so med drugim skušali preprečiti fluktuacijo pomočnikov in vajencev iz Železnikov v Loko in obratno, obenem so pa loški meščani dobili prednostno nakupno pravico za železnikarsko železo in železne izdelke.²⁵

Zgodaj so se razvijale v Loki razne obrtne panoge, ki so bile v zvezi z oblačilno oskrbo. Za loške čevljarje velja, kar je napisal Otorepec glede kamniških, da so namreč v srednjem veku čevljarji še dolgo sami izdelovali usnje za svoje potrebe.²⁶ Tako so imeli loški čevljarji ob Selščici poleg kašče stope za čreslo, ki so ga sami pridobivali v gozdovih, ga sušili in v stopah drobili. Za pravico oskrbe z lubjem so morali plačevati zemljiškemu gospodstvu določeno vsoto denarja.²⁷

Spričo dejstva, da je bil tedanji človek neprimerno bolj izpostavljen vremenskim nevarnostem, kot je današnji — pomislimo samo na močno razvito tovarništvo — ni čudno, da je bilo v Loki močno razvito *krznarstvo*. Zato nas ne preseneča, če naletimo med sicer redkimi neposrednimi omembami loških obrtnikov že v 13. in v začetku 14. stoletja kar trikrat na krznarje. Mimo že omenjenega Cubelina iz 1263 (gl. stran 80) srečamo v urbarju 1291 krznarja Petra, ki je dajal od njive, ležeče proti Bodovljam, gospodstvu 4 kopune. Podobno je imel v Viršku 1318 v užitku novine krznar Haincz, ki ga je zaradi te posesti vezala do gospodstva dajatev 3 kopunov.²⁸

Na posamezne sledove *krojačev* naletimo v fevdnih knjigah. Tako je imel leta 1428 pri Loki neko njivo krojač Henrik (Hainreich),²⁹ ki je mogoče istoveten s krojaškim mojstrom Henrikom iz 1443 (maister Hainreich sneyder).³⁰ Leta 1441 je omenjen v fevdni knjigi loški meščan Peter Sneider, za katerega ni jasno, ali je označba še pomenila stanovsko pripadnost, ali pa gre že samo za priimek. Peter Sneider je tedaj kupil eno fevdno hubo v Starem dvoru, drugo pa v Stari Loki;³¹ leta 1443 je kupil še eno hubo v Starem dvoru.³² Zapovrstni nakupi hub nazorno osvetljujejo gospodarsko moč kupca.

Mogoče se je ukvarjal s *tkalstvom* Catzian Weber, ki je imel leta 1459 v Loki hišo.³³

Razumljivo je, da se je v Loki zgodaj razmahnila živilska obrt. Razmera močno se je razvila že v srednjem veku mesarska obrt, kot jo nakazuje tako listina iz 1263 (gl. str. 80) kot oba urbarja 1291 in 1318, ki omenjata mesnice. Te so stale skozi stoletja v neposredni bližini selških vrat ob začetku poti v Vincarje. V dobi prvih dveh urbarjev so plačevali mesarji ob sv. Juriju za mesnice določeno vsoto zemljiškemu gospodstvu, medtem ko je vsaj od 1502 dalje,³⁴ verjetno pa že precej prej, te dajatve pobiral mestni sodnik in skupno z drugimi dohodki obračunal tudi te prejemke v vsakoletnem obračunu, ki ga je moral predlagati zemljiškemu gospodstvu. Medtem ko so mesarji leta 1291 plačali vsega 2 in pol marke, se je prispevek do leta 1318 povišal na 3 marke,³⁵

kar kaže na to, da se je v teh letih število mesnic neznatno povečalo. Ta vsota je ostala bistveno nespremenjena še vsaj do začetka 16. stoletja (1513: 3 marke 2 solda).³⁶ Ker je po podatku iz 1649 razvidno, da je tedaj tod stalo sedem mesnic, za katere so v celoti plačevali letno po 3 gld. 22 krc. 2 peneza³⁷ — enako vsoto so prispevali še leta 1792³⁸ — kar ne dosega višine oddaje v srednjem veku, sodim, da tod že v začetku 14. stoletja ni bilo število mesnic manjše.

Močno je moralo biti v Loki že takrat razvito *gostilničarstvo*, na kar kaže vrsta primerov v zvezi z dolžniki in poroki. Če dolžnik ni plačal ob dospelosti svojega dolga, so morali namreč priti on in poroki v določeno gostilno in tam

Prizor iz obrtniškega življenja na freski Sv. Nedelje v Crngrobu. (Foto inž. Tone Mlakar.)

prebivati toliko časa, dokler ni bil dolg poravnán. Tako so bili dolžnik in poroki prisiljeni, da čimprej dolg poravnajo, ker bi sicer zaradi plačevanja gostilniške oskrbe dolg še bolj narastel.³⁹ Na prvi tak primer v Loki naletimo že v listini iz leta 1248, ko se je Werso poravnal s freisinškim škofom Konradom I. Tedaj so se poroki vicedom Wergandus, Gerlohus de Stein in Konrad Gallo obvezali, da bodo, kolikor ne bi Werso v določenem terminu plačal škofu 20 mark, prišli v Loko in je ne bodo zapustili do izplačila omenjene vsote.⁴⁰ Na mnogo podobnih primerov naletimo v začetku 14. stoletja. Leta 1301 so se zavezali Marquarde s Polhovega gradca (Graetz), Volker Nvzperger, Fritze in Levtolde iz Lancove, ki so prevzeli nase poroštvo za loškega meščana Dominika Rainiska vsak po 25 mark, da bodo šli v Loko in tam ostali, dokler ne bodo poravnali svojih obveznosti.⁴¹ Leta 1308 so se enako obvezali za dolžnika Lienharta Frankvota kot poroki njegov oče, njegovi svak Henrik Leimtasch in Geyselprecht iz Vrhniko.⁴² Še bolj poučni so primeri iz 1318. Takrat so bili Jaekleinu Vipavskemu za 150 mark poroki Rueger iz Polhovega gradca, Haertel in Jurij Legspan iz Polhovega gradca, za nadaljnjih 150 mark razen Ruegerja in Jurija še Ott Jeterbenški in za novih 150 mark Friderik Chvesch-

pfennich iz Vipave, Friderikov zet Konrad iz Polhovega gradca, Rueger iz Vipave, Voelker iz Vipave, Bertholt Giktzer in Tomaž Luoger. Kolikor ne bi bil dolg poravnán, je vsa ta velika družba pripravljena po škofovi izbiri iti v Loko oziroma v Ljubljano, in sicer vsak z enim konjem, v ondotno gostilno in tam ostati vse dotlej, dokler ne bodo poravnane obveznosti.⁴³ Ko je bila zadeva z Jaekleinom iz Vipave spravljena z dnevnega reda, sta položili zadnji dve skupini porokov dodatno poroštvo za Lugerje, in to vsak po 150 mark pod enakimi pogoji, le da je prišla v poštev samo gostilna v Loki.⁴⁴ Ti primeri kažejo, kakšne gostilne so bile tedaj v Loki, da so mogle sprejeti tako številno družbo tudi za daljše razdobje. Razpolagati so morale hkrati s primernimi hlevi, da so mogli namestiti tudi večje število konj. Tako velike gostilne pač niso bile priklicane v življenje samo zaradi drobnega prometa z domačim prebivalstvom. Stopnja gostilničarske obrti v Loki kaže namreč na živahen promet, ki je šel skozi Loko v daljni svet.

O ostalih obrtih v srednjeveški Loki imamo le malo poročil. Vsekakor je Loka zgodaj premogla *padarja*. Kopališče se omenja tod že leta 1318.⁴⁵ Stalo je na prostoru pod cerkvijo sv. Jakoba v neposredni bližini današnje tovarne klobukov. *Orožarji* so izpričani konec 14.⁴⁶ in v začetku 15. stoletja.⁴⁷ V istem viru se omenja loški meščan Nikel (oziroma Niklein) Maler,⁴⁸ čigar ime izdaja verjetno še stanovsko pripadnost, saj omenja le malo let kasneje (1437) račun-ska knjiga *slikarja* (maler), ki se je med drugim ukvarjal s slikanjem sodov.⁴⁹

Nastete obrtne panoge in še marsikatera druge, ki jih viri v Loki ne omenjajo, so z izjemo železarstva in mogoče mlinarstva krile v glavnem le potrebe domačega mesta in loškega podeželja. Ker se je s pojavom Loke začela podobno kot po drugih naših mestih uveljavljati vse bolj delitev dela, po kateri naj bi bili meščanstvu pridržani obrt in trgovina, podeželju pa kmetovanje, se je sčasoma vse bolj krepila med loškimi meščani tendenca, da bi se podeželjska obrt čimbolj omejila. V borbi proti podeželjski konkurenci so imeli loški meščani trdno oporo v zemljiškem gospodu. Leta 1451 jim je dal posebne svoboščine, spričo katerih je bilo prepovedano trgovanje na podeželju.⁵⁰ Že nekaj let nato so se pojavile v Loki obrtniške organizacije — *cehi*, preko katerih so se skušali obrtniki posameznih močnejše razvitih strok zavarovati pred šušmarji v mestu in na podeželju in tako dobiti nekak monopol nad določeno obrtjo, kar je vodilo do ostrih nasprotij med mestom in podeželjem. Stoletna cehovska prizadevanja so sicer obrt na podeželju zavirala, a povsem zatreti je niso nikdar mogla.

Od sredine 15. stoletja dalje rastejo cehi v Loki kot gobe po dežju. Po vrsti se obračajo tedaj na škofa Janeza krojači (1457), čevljarji in usnarji (1459) ter krznarji (1459) s prošnjo, da jim potrdi cehovska pravila. Prav iz tega časa poteka tudi kovaški ceh, ki mu je škof Sikst leta 1475 potrdil pravice, ki jih je že prej podelil škof Janez. Nekaj desetletij zatem pride do ustanovitve lončarskega ceha, ki mu je škof Filip leta 1511 potrdil pravila.⁵¹ Pojav teh cehov zgovorno nakazuje, da so bile zgornje obrti, o katerih imamo sicer, zlasti o nekaterih, v starejših virih tako skopa poročila, v Loki dokaj močno zastopane. Iz škofu predloženih cehovskih pravil je razvidno, da so bili čevljarji in krznarji že dotlej organizirani v cerkvenih bratovščinah, iz katerih so se torej v tem primeru razvili cehi. Vendar je treba poudariti, da sta nastala ta dva ceha tako kot vsi drugi šele z ustanovnim pismom freisinškega škofa.⁵²

Vsem cehovskim pravilom je skupna osnovna zahteva, da smejo opravljati obrt samo člani organizacije, ki ne smejo uganjati nesolidne konkurence.

Medtem ko so pravila krznarjev in čevljarjev dobesedno enaka, se ostala v raznih podrobnostih med seboj deloma ločijo. Kovači in lončarji postavljajo kot pogoj za sprejem, da je prosilec oženjen; pri krznarjih, čevljarjih in lončarjih je moral biti zakonskega rojstva; krznarji, čevljarji in kovači so zahtevali, da si kandidat pridobi v določenem času meščanstvo; krznarji, čevljarji in lončarji so povezovali sprejem z mojstrskim delom. Za sinove in zete mojstrov je bila pri krznarjih in čevljarjih določena nižja pristopnina.⁵³

Nekatere določbe so specifične za posamezne vrste obrti. V skladu s cehovskimi pravili *krznarjev* in *čevljarjev* ni bilo dovoljeno po podeželju loškega gospostva prekupčevanje s kožami, marveč jih je bilo treba prinesiti v Loko in jih dati na prodaj na trgu. Iz *kovaških* pravil je mogoče razbrati marsikatero podrobnost o teh obrtnikih. Pravila govore o podkovskih kovačih

Gostilničarka in njeni gosti na freski Sv. Nedelje v Crngrobu. (Foto inž. Tone Mlakar.)

in žebtljarjih. Iz teksta je razvidno, da so bili vključeni v kovaški ceh ne samo kovači, ki so imeli delavnice v loškem pomirju v mestu in pred njim, kamor so spadali tudi obrati na staroloških tleh, ampak tudi kovači iz Puštala. Pač pa je v tej zvezi zanimiv člen, v smislu katerega more biti vključen v ceh le tisti, ki biva na tleh, nad katerimi je nadrejen mestni sodnik, ne pa kaj tuj zemljiški gospod. Ta člen je vsekakor naperjen predvsem proti podložnikom puštalskega zemljiškega gospostva. Zaradi nevarnosti požara so morali kovaški cehovski mojstri dvakrat na leto pregledati vse kovačnice, ježe in ognjišča. Z izjemo starih, onemoglih mojstrov drugim ni bilo dovoljeno najemati pomočnikov proti plačilu po kosu; enako niso smeli imeti v kovačnici tujih pomočnikov.⁵⁴ Iz prošnje za ustanovitev *lončarskega* ceha 1510 je razvidno, da je združeval v svojih vrstah tudi lončarje iz Stare Loke.⁵⁵ Lončarski mojstri so dajali vajencem vsa tri leta učne dobe hrano in delovno obleko. Ko se je vajenec izučil, mu je mojster dal napraviti novo obleko iz sukna srednje kakovosti, sestojajo iz sukniča, hlač in jopiča. Pri mojstrskem izpitu je bilo treba napraviti vpričo 4–6 mojstrov in drugih članov lonca, ki je držal 1 helm (nekako 15 litrov).⁵⁶

Loški cehi pri svojem prizadevanju za izključevanje podeželske konkurence niso bili osamljeni. Zaostrovanje razmerja med našimi mesti in podeželjem je bilo tedaj splošen pojav, saj je najkasneje v 15. stoletju, vsaj pravno, veljalo načelo, da se mora umakniti s podeželja vsa obrt — razen čevljarske, krojaške in mlinarske, ki so služile v glavnem potrebam samega podeželja.⁵⁷

Zelo poučna je pogodba, ki so jo napravili leta 1492 cerkveni dostojanstveniki in plemstvo s kranjskimi mesti, v smislu katere ni smel biti v nobeni fari eno miljo okoli Ljubljane, Kranja, Kamnika in Novega mesta in pol milje okoli drugih mest več kakor po en kovač, čevljar, krojač in razen gostiln, ki so plačevale davek cesarju, le po ena krčma. Izven tega območja pogodba obrti ni omejevala.⁵⁸

Loški cehi so šli v svoji vnemi deloma dalje. Če upoštevamo, da so bili tedaj na ozemlju loškega gospostva sedeži fara v Stari Loki, Šmartnem pri Kranju, Selcih, Poljanah in Žireh in da je tod veljala kot osnovna razdalja pol milje, bi v skladu s pogodbo iz 1492 moglo delovati na loškem podeželju že dokaj lepo število obrtnikov. Toda iz spora, ki so ga urejali odposlanci freisinškega škofa 1499, je razvidno, da so bili vsaj glede *kovačev* Ločani drugačnega mnenja. Ne glede na Loko in Železnike sta bila tedaj v vsem obsežnem loškem gospostvu samo dva kovača — eden v Sorici, eden v Žireh. Ta dva sta se smela baviti z vsemi kovaškimi deli razen z žebjarstvom in izdelovanjem zapahov (riglov). Podeželski podložniki so prosili odposlance, da bi, spričo velike oddaljenosti od Loke, smeli imeti po enega kovača tudi v Poljanah in Selcih in ki bi smela, v razloček od kovačev v Sorici in Žireh, izdelovati samo grobe dele; s podkovstvom bi se praviloma ne ukvarjala, le v sili naj bi imela pravico pritrditi konjem staro železo. — O sporu glede podeželskih *čevljarjev* izvemo iz istega vira samo to, da ni bilo mogoče poravnati nasprotnih strank in da so odposlanci svetovali Ločanom potrpljenje, freisinškega škofa pa prosili za navodila.⁵⁹ Spor je ostal odprt še dolga desetletja, saj je še leta 1544 dal škof Henrik odposlancem navodilo, naj poizvedo, če zmorejo čevljarji v mestu oskrbovati vse prebivalstvo loškega gospostva.⁶⁰ — V podobne zadrege je spravljal n. pr. Železnikarje stališče loških *mesarjev* glede podeželske konkurence. Leta 1547 je n. pr. soseska v Železnikih, ki je štela 400 ljudi, tožila, da jim nosijo loški mesarji smrdljivo meso. Zemljiško gospostvo je tedaj odločilo, da morajo loški mesarji do končne poravnave redno vsak teden prignati v Železnike eno govedo, ki naj ga pobijejo v Železnikih, zato pa Železniki ne smejo imeti mesnice. Na ponovno moledovanje jim je bila 1550 do preklica dovoljena mesnica v poletnem času od sv. Jurija do sv. Mihaela.⁶¹

Našteti primeri zgornjo pričajo, da je loško cehovstvo že proti koncu srednjega veka v svojih zahtevah videlo le sebe in da so mu bile pri tem kaj malo mar življenjske potrebe podeželskega prebivalstva. Pri takem pojmovanju se je moral spor med loškim cehovstvom in loškim podeželjem stalno zaostrovati, in to tembolj, ker se loški meščani niso zadovoljevali samo z obrtnim monopolom, ampak so si hoteli pridobiti tudi izključno pravico do trgovanja na tleh loškega gospostva.

Opombe

Kratice: Fra = J. Zahn, Codex diplomaticus austriaco-frisingensis, zbirka Fontes rerum austriacarum, II, 31, 35, 36, 1870—1871. — Heck. Frsg. = Heckenstallers Frisingensia. — Frsg. H. = Freising Hochstift. — DAS = Državni arhiv Slovenije v Ljubljani. — HM = Hauptstaatsarchiv, München. — KM = Kreisarchiv, München. — MM = Metropolitanarchiv, München.

Opombe: 1. Fra 31, št. 252, str. 245—246. — 2. HM, v mikrofilmu v Inštitutu za zgodovino Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Lj. — 3. P. Blaznik, Kolonizacija in kmetsko podložništvo na Sorškem polju, SAZU I, Razprave II, 1953, str. 156. —

4. P. Blaznik, Kolonizacija in kmetsko podložništvo, o. d., str. 210—211. — 5. KM - HL 4, fasc. 47, št. 357. — 6. Fra 36, str. 180. — 7. P. Blaznik, Loško mestno obzidje, Loški razgledi IV, 1957, str. 19. — 8. KM - HL 4, fasc. 47, št. 357. — 9. KM - HL 4, fasc. 47, št. 357. — 10. HM - Frsg. H., III, A/3, No. 41 b, f. 21'. — 11. DAS - urbar 1501, f. 126', 127. — 12. Fra 36, str. 176. — 13. DAS - urbar, 1501, f. 126'. — 14. KM - HL 4, fasc. 36, št. 194. — 15. Prim. J. Gašperšič, Loški žebliji in žeblijarji, Loški razgledi IV, 1957, str. 37. — 16. Prim. P. Blaznik, Zgornji stolp na Kranclju in Stari grad pod Lubnikom ter njuni gradiščani, Loški razgledi III, 1956, str. 80—81. — 17. HM - Frsg. H., fasc. 137. — 18. MM - 8°, fasc. 59, f. 237. — 19. DAS - listina 19. 9. 1488. — 20. MM - 8°, fasc. 61, f. 300, 300'. — 21. DAS - urbar 1501, f. 127. — 22. KM - HL 4, fasc. 36, št. 194. — 23. P. Blaznik, Kolonizacija in kmetsko podložništvo, o. d., str. 182—185. — 24. MM - 8°, fasc. 61, f. 300'. — 25. J. Gašperšič, o. d., str. 38—39. — 26. B. Otorepec, Donesek h gospodarski zgodovini Kamnika do XVI. stoletja, Kamniški zbornik III, 1957, str. 46. — 27. DAS - urbar 1501, f. 202'. — 28. Fra 36, str. 181. — 29. HM - Frsg. H., III, A/3, No. 41 b, f. 28. — 30. DAS - fevdna knjiga, f. 49'. — 31. DAS - fevdna knjiga, f. 48'. — 32. DAS - fevdna knjiga, f. 49'. — 33. KM - HL 4, fasc. 47, št. 357. — 34. KM - Rep. 54, fasc. 295, št. 10. — 35. Fra 36, str. 180. — 36. DAS - urbar 1501, f. 205. — 37. KM - Rep. 53, fasc. 505. — 38. KM - HL 4, fasc. 50, št. 47. — 39. J. Zontar, Banke in bankirji v mestih srednjeveške Slovenije, GMS 13, 1932, str. 27. — 40. Fra 31, št. 153, str. 148—150. — 41. Fra 35, št. 459, str. 8—9. — 42. Fra 35, št. 477, str. 52—54. — 43. Fra 35, št. 525, str. 100—101; št. 526, str. 101—103; št. 527, str. 103—104. — 44. Fra 35, št. 528, str. 105 do 106; št. 529, str. 106—108. — 45. Fra 36, str. 180. — 46. HM - Frsg. H., III, A/4, No. 69, f. 11, 12. — 47. HM - Frsg. H., III, A/3, No. 41 b, f. 24. — 48. F. 23, 24. — 49. HM - Frsg. H., III, A/4, No. 70, f. 10. — 50. J. Zahn, Das Privilegienbuch der ehemaligen freisingschen Stadt Lack in Krain, MHK XIV, 1859, str. 74—76. — 51. J. Zahn, o. d., str. 73 do 75, 77—80; prim. E. Cevc, Kipar HR, Loški razgledi III, 1956, str. 164—165. — 52. Prim. Fr. Zwitter, Starejša krajska mesta in meščani, str. 57. — 53. Prim. P. Blaznik, O cehih na Slovenskem, 1940; I. Mohorič, Pravila bratovščine kovačev in ključavničarjev v Škofji Loki iz leta 1678, Loški razgledi III, 1956, str. 103 sl. — 54. J. Zahn, o. d., str. 78. — 55. KM - Rep. 53, fasc. 42, št. 1. — 56. J. Zahn, o. d., str. 79—80. — 57. J. Zontar, Cehi na Slovenskem, Enciklopedija Jugoslavije 1956, str. 340. — 58. B. Grafenauer, Zgodovina slovenskega naroda III, str. 13. — 59. HM - Frsg. H., fasc. 138, listina 14. 9. 1499. — 60. MM - Heck. Frsg., fasc. 10. — 61. KM - HL 4, fasc. 42, št. 216.

Zusammenfassung

VOM MITTELALTERLICHEN GEWERBE IN ŠKOFJA LOKA

Im mittelalterlichen Škofja Loka bildeten den Kern der Bürgerschaft die Handwerker, die sich nebenbei auch mit Ackerbau beschäftigten. Dank der reichen, zur Verfügung stehenden Wasserkräfte war in der Stadt das Müllergewerbe stark entwickelt, ebenso auch das Schmiedehandwerk, dem sich im 15. Jahrhundert noch Hammerwerkbetriebe zugesellten.

Während die Eisen bearbeitenden Gewerbe, vielleicht auch das Müllergewerbe ihre Bedeutung in örtlichem Rahmen überstiegen, deckten die übrigen Handwerker, besonders die Schuster, Schneider, Kürschner und Fleischhauer hauptsächlich den Bedarf der heimischen Stadt und ihrer ländlichen Umgebung. Der lebhafteste Verkehr begünstigte die Entfaltung des Gastgewerbes. Zu Beginn des 15. Jahrhunderts führten monopolistische Tendenzen zur Bildung von Handwerkszünften der Schneider, Schuster und Gerber, Kürschner und Schmiede, die jedoch in ständige Gegensätze und Streitigkeiten mit den Bewohnern des »Gäu« — des Hinterlandes der Stadt im Rahmen der Freisinger Herrschaft — gerieten.